

RIVM Corona Gedragsunit

Het RIVM heeft een gedragsexpertiseteam. Vanuit dit team is nu een specifieke Corona Gedragsunit ingericht. Om deze unit te voorzien van state-of-the-art wetenschappelijke expertise is een Gedragswetenschappelijke Adviesraad ingericht. In deze adviesraad hebben hoogleraren en andere experts op het vlak van gedrag, psychologie en gezondheid zitting. De Corona Gedragsunit bundelt, kanaliseert en maakt expertise direct beschikbaar voor het informeren en ondersteunen van beleid en overheidscommunicatie (landelijk en regionaal).

Achtergrond

SARS-COV-2, het nieuwe coronavirus en als gevolg daarvan COVID-19 verspreidt zich snel door Nederland, en de ons omringende landen. Om de verspreiding tegen te gaan is opvolging van gedragsmaatregelen van zeer groot belang. Echter, niet elke gedragsmaatregel wordt even goed opgevolgd zoals we ook in het weekend van 21/22 maart hebben gezien. De ene groep is de andere niet. Maar ook binnen groepen zijn grote verschillen. Inschatting van het effect van het toepassen en toe blijven passen van een gedragsmaatregel helpt. Mensen zijn vaak sneller bereid hun gedrag aan te passen als ze anderen kunnen helpen, ook al denken ze dat ze zelf een lage kans hebben om geïnfecteerd te worden. Voor het volhouden van een maatregel is het goed de waarde te benadrukken waar we het allemaal samen voor doen. Het is ook belangrijk dat mensen de betekenis van de adviezen begrijpen en in staat zijn deze in hun eigen context toe te passen. Hoe concreter en eenduidiger, hoe beter. Deze en andere gedragswetenschappelijke inzichten kunnen de komende weken, maanden van groot belang zijn om de coronastrijd te winnen en als samenleving gezond en sterk te blijven. ***Gedragsinterventies zijn nu het belangrijkste middel geworden van de overheid (landelijk, regionaal, lokaal) om de pandemie te bestrijden.***

De WHO plaatst gedragswetenschappen centraal in de bestrijding van pandemieën, naast andere essentiële expertise zoals virologie, epidemiologie, en geneeskunde. Deze expertise werd in NL nog beperkt benut. Een heldere gedrags- en communicatie-strategie voor de korte en lange termijn (zoals de WHO richtlijnen) is hierbij nodig. Met de Corona Gedragsunit zet het RIVM zich in om deze hiaat zo goed mogelijk te dichten; en benut het RIVM de kennis en expertise rondom gedrag, psychologie en gezondheid die Nederland rijk is.

De belangrijkste gedragingen die cruciaal zijn bij de succesvolle bestrijding van de pandemie, betreffen (1) primaire preventie van infectie (zelf en anderen beschermen), (2) wat men moet doen indien er (vermoeden van) infectie is, en (3) activiteiten om fysiek, mentaal en sociaal gezond te blijven tijdens deze maatregelen.

RIVM Corona Gedragsunit

Op verzoek van het Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie (NKC) en het ministerie van VWS (dd 19 maart 2020) is het RIVM overgegaan tot inrichting van deze Corona Gedragsunit. Deze unit is gepositioneerd binnen het Centrum Gezondheid en Maatschappij van het RIVM. Beoogde bijdragen zijn onder andere:

Beleid:

- Snelle advisering over beleidsmaatregelen in aanvulling op voorlichting/communicatie om beoogd gedrag te bevorderen en te bestendigen – *via inzet Marijn de Bruin in de keten Catshuis – persco (vanaf 29/3)*
- Anticiperen effecten beleidsmaatregelen op psychologie, gedrag en maatschappij op langere termijn (denk bijv. eenzaamheid, leefstijl, maar ook huiselijk geweld / mentale gezondheid / middelengebruik)

Communicatie:

- Snel inhoudelijk advies en feedback bij voorbereiding campagnes – *via inzet Reint Jan Renes (vanaf 26/3)*
- Ondersteunen bij ontwikkelen van communicatie uitingen vanuit de landelijke en regionale overheden om gewenste gedrag te stimuleren onder alle lagen van de bevolking

- Gedragsregels in briefing-doc met tips voor ‘tone-of-voice’, transparantie (o.a. met oog op getallen die door leken soms anders worden begrepen dan experts bedoelen) en consistentie. Zo kunnen communicatie-platforms, brancheorganisaties, woordvoerders allen dezelfde lijn uitdragen als rijksoverheid.nl en RIVM.

Informatie & dataverzameling:

- Actuele signalering van knelpunten in informatieverbreiding en toepassing gedragsmaatregelen bij verschillende groepen via een gedragstaxonomie, wordt wekelijks geactualiseerd.
- Monitoring van de impact van voorlichting en beleid op kennis, houding en gedrag.
- Onderzoek hoe staat de bevolking er voor (fysiek, psychisch en sociaal), en hoe ontwikkelt zich dit door de tijd onder invloed van corona en COVID-19.
- Scannen van actuele gedragswetenschappelijke literatuur om nieuwe inzichten snel in te kunnen brengen.

De informatie en dataverzameling heeft een korte feedbackloop naar beleid, zodat actuele kennis direct kan worden toegepast in beleidsverbeteringen

Hoe werkt de RIVM Corona Gedragsunit?

De corona gedragsunit bestaat uit een kernteam van ervaren deskundigen rondom beleid, communicatie, psychologie en gedrag ondersteund door het gedragsexpertise team van het RIVM. Zij maken waar nodig gebruik van de hiervoor ingestelde Wetenschappelijke Adviesraad, bestaande uit een slagvaardige en nauwkeurig samengestelde groep van gerenommeerde senior onderzoekers vanuit de academie (hoogleraren en lectoren) en kennisinstellingen die op stand-by staan. Dit team is op vrijdag 20/3 voor het eerst samen gekomen (combi van fysiek en telefonisch) tijdens een expertmeeting in Bilthoven. Deze gedragsunit wordt gecoördineerd vanuit het RIVM Centrum Gezondheid en Maatschappij en rapporteert rechtstreeks aan de DG RIVM.

Bij specifieke vragen rondom communicatie en beleid kan de corona gedragsunit snel schakelen en een ‘rapid response team’ opzetten van top-experts om vragen/dilemma’s over beleid en communicatie inzake gedrag snel te beantwoorden (bijvoorbeeld, hoe het beste ouderen, jongeren, of etnische minderheden te bereiken en mee te krijgen richting de gedragsregels). Daarnaast brengt de corona gedragsunit ook ongevraagd advies uit als zij met betrekking tot het naleven van de gedragsregels problemen en kansen voorzien.

Leden van de Wetenschappelijke Adviesraad hebben toegezegd dat dit werk hun absolute prioriteit heeft en de leden zijn zich er terdege van bewust dat dingen snel moeten gebeuren. Een basisdocument Gedrag & Psychologie bij Corona & COVID-19 wordt nu opgesteld (en afgeleide producten waar behoefte aan is) om de basiskennis breed te kunnen delen. Afgelopen week is er al een gedragstaxonomie uitgewerkt. Deze wordt wekelijks geactualiseerd (of vaker indien er sprake is van substantiële wijzigingen) – en is bedoeld om (on)duidelijkheid en (in)consistentie van gedragsregels in overheidscommunicatie in beeld te brengen om zo de communicatie te optimaliseren in relatie tot initiatie en behoud van preventief gedrag.

De corona gedragsunit werkt tevens samen met gedragsexperts binnen de Rijksoverheid, en met name met het DPC Gedragsteam. En kan tevens coördinerend optreden bij verzoeken en aanbiedingen van externe partijen voor ondersteuning van de Rijksoverheid bij gedragsverandering, zodat communicatieteams en beleidsdirecties bij ministeries worden ontlast.

Kernteam RIVM Corona Gedragsunit bereikbaar via: coronagedragsunit@rivm.nl

Dr. Mariken Leurs, RIVM Centrumhoofd Gezondheid en Maatschappij, RIVM (06 52486247)

Prof.dr. Marijn de Bruin, RIVM & Radboudumc / Universiteit van Aberdeen (06 40418919)

Dr. Reint Jan Renes, RIVM & lector Hogeschool van Amsterdam (06 18184826)

Dr. Mattijs Lambooj, RIVM centrum Voeding, Preventie en Zorg (

Wetenschappelijke Adviesraad

Prof.dr. Charles Agyeman, AMC Universiteit van Amsterdam – migratie en gezondheid

Prof.dr. Martine Bouman, Erasmus Universiteit & Centrum voor Media en Gezondheid (entertainment edu)

Prof.dr. Moniek Buijzen, Erasmus Universiteit / Radboud – gedragsverandering, jongeren & (sociale) media

Prof.dr. Semiha Denktas, Erasmus Universiteit – Gezondheidspsychologie & Chief Diversity Officer

Emeritus hoogleraar Gerjo Kok, Maastricht University – toegepaste psychologie

Prof.dr. Maria vd Muijsenbergh, Pharos & Radboudumc – gezondheidsverschillen en persoonsgerichte 1^e lijnszorg

Prof.dr. Robbert Sanderma, UMC Groningen & Universiteit Twente – Gezondheidspsychologie

Prof.dr. Gerard Molleman, GGD Gelderland Zuid & Radboudumc – Zorg & publieke gezondheid

Prof.dr. Julia van Weert, ASCoR, Uiversiteit van Amsterdam –Persuasive communicatie / ouderen

NB. Waar expertise op specifieke doelgroepen, gedrag, communicatiekanalen en quick-monitoring nodig is, zullen we deze raad verder uitbreiden op tijdelijke dan wel structurele basis

Gedragsexpertiseteam RIVM (bit@rivm.nl)

Prof.dr. Marijn de Bruin, RIVM & Radboudumc / Universiteit van Aberdeen

Prof.dr. Frenk van Harreveld, RIVM & UvA – sociale psychologie

Dr. Djoeke van Dale, RIVM centrum Gezondheid en Maatschappij - gezondheidswetenschapper

Dr. Janneke Elberse, RIVM centrum Veiligheid – science & technology / moleculair wetenschapper

Dr. Mattijs Lambooj, RIVM centrum Voeding, Preventie en Zorg – gedragswetenschapper

Dr. Karlijn Leenaars, RIVM centrum Gezondheid en Maatschappij - gedragswetenschapper

Dr. Mariken Leurs, RIVM Centrumhoofd Gezondheid en Maatschappij - gezondheidswetenschapper

Eline Roordink, promovenda bij RIVM Centrum Voeding, Preventie en Zorg

Dr. Reint Jan Renes, RIVM & lector Hogeschool van Amsterdam

Drs. Marian Sturkenboom, RIVM centrum gezondheid en maatschappij - gezondheidswetenschapper

Dr. Koen van der Swaluw, RIVM centrum Voeding, Preventie en Zorg – gedragswetenschapper

Drs. Nina van der Vliet, RIVM Centrum Duurzaamheid, Milieu en Gezondheid – sociaal psycholoog

Dr. Else Zantinge, RIVM centrum Gezondheid en Maatschappij – gedragswetenschapper